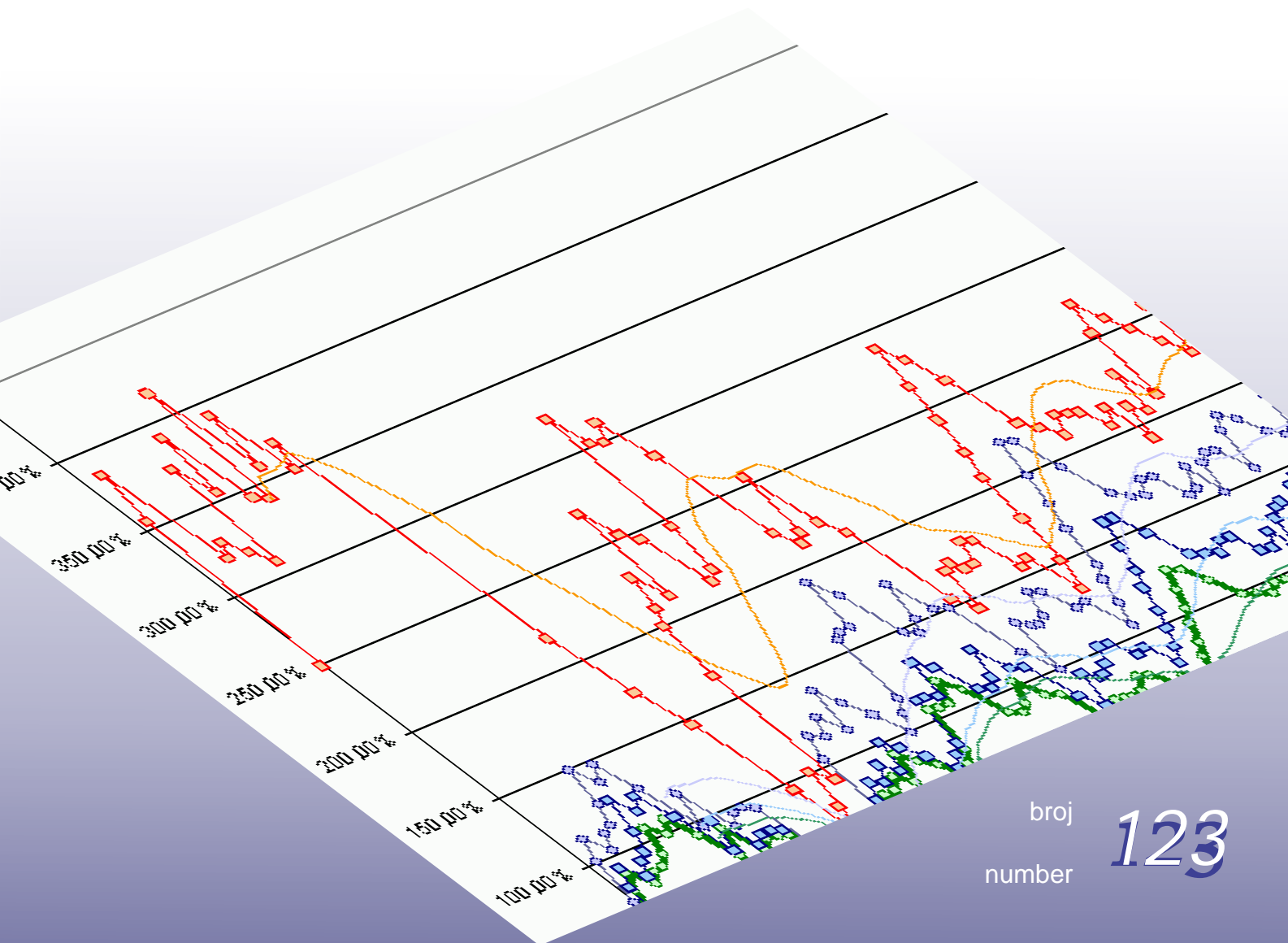

Bosna i Hercegovina
Odjeljenje za makroekonomsku analizu
Upravnog odbora Uprave za indirektno-
neizravno oporezivanje

Macroeconomic Unit of the Governing Board of the Indirect Tax Authority

Oma Bilten

broj
number **123**

Oktober 2015

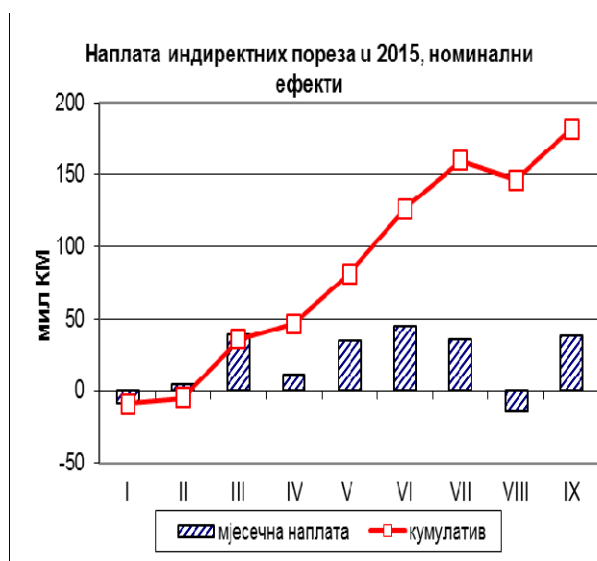
Listopad 2015

2015

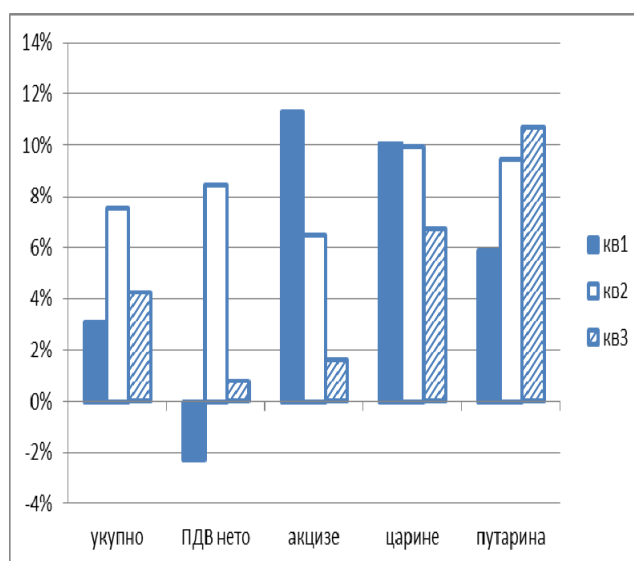
October 2015

Уз овај број

У септембру 2015. поновно је забиљежен снажан раст прихода од индиректних пореза. Према прелиминарном извјештају о готовинском току на ЈР УИО у септембру је наплаћено 574,4 мил КМ бруто прихода од индиректних пореза или 8 мил КМ више него у истом мјесецу 2014. Будући да су поврати смањени чак за 30 мил КМ раст нето прихода је износио 38 мил КМ (Графикон 1) или 8,5% више у односу на септембар 2014. Позитивни трендови у септембру довели су до повећања кумулативног суфицита на нивоу периода јануар – септембар. За девет мјесеци наплаћено је 4,717 млрд КМ бруто прихода, што представља повећање од 142,68 мил КМ или 3,1%. Смањење поврата је допринијело повећању кумулативног нето суфицита на 181,8 мил КМ (Графикон 1), што представља раст од 4,9% у односу на девет мјесеци 2014.

Графикон 1

Графикон 2

Посматрано по врстама прихода највећи раст је забиљежен код прихода од акциза и путарине, укупно 104,6 мил КМ, ПДВ-а 51,7 мил КМ, те код прихода од царина од 10,4 мил КМ. Треба имати у виду да је по прелиминарном извјештају евидентирано и додатних 25,5 мил КМ неусклађених прихода који још нису распоређени по врстама. Квартална поређења показују дивергентна кретања наплате прихода током године (Графикон 2). Раст у првом кварталу су генерисали приходи од акциза и путарине, док је раст у другом кварталу додатно повећан растом нето ПДВ-а. Трећи квартал 2015. је донио очекивано смиривање прихода од акциза због испрљивања ефеката измјене Закона о акцизима код опорезивања дувана, те скромнији раст ПДВ-а. Континуирани раст прихода од путарине указује да у расту акциза у трећем кварталу доминира раст акциза на деривате нафте.

др Динка Антић
шеф Одјељења

Садржај:

Ефекти измјена Закона о акцизима у подручју опорезивања дуванских прерађевина	2
Ефекти измјена Закона о акцизима у подручју опорезивања пива	7

техничка обрада : Сулејман Хасановић, ИТ сарадник
лектор : Дарија Комленовић, проф. англистике

Ефекти измјена Закона о акцизама у подручју опорезивања дуванских прерађевина

(аутор: др Динка Антић)

Измјене Закона о акцизама у подручју дувана примјењују се од 01.08.2014. Главне измјене односе се на увођење специфичне акцизе на резани дуван и њено годишње усклађивање са растом минималне акцизе на цигарете. Одлуком Управног одбора Управе за индиректно опорезивање за 2015. специфична акциза на резани дуван је повећана на 80 КМ/кг., а специфична акциза на цигарете на 1,05 КМ/пак.

Трендови у 2014¹

Тржиште дуванских прерађевина у БиХ прије усвајања измјена Закона о акцизама карактеризовала је сљедећа ситуација:

- Растући јаз у пореском оптерећењу цигарета и резаног дувана је довео до ескалације супституције потрошње цигарета потрошњом, углавном неопорезованог, резаног дувана и цигаретама произведеним у „домаћој радиности“ или нелегалним постројењима, што је резултовало падом потрошње цигарета у првом полугодишту од 21%²;
- Као индикатор бујања црног тржишта дувана и нелегалне производње цигарета показује чињеница да је за седам мјесеци увоз папирића за машинско мотање цигарета повећан за 18% у ситуацији када је евидентиран снажни пад домаће производње цигарета;
- Пад потрошње цигарета и миграње потрошача са легалног на нелегално тржиште дувана довело је до пореске евазије, тако да у првом полугодишту забиљежен пад прихода од акциза на цигарете од 11,2%.

Већ је усвајање измјена Закона о акцизама представљало окидач за промјену стратегија пословања дуванске индустрије. Драстично повећање акцизног оптерећења резаног дувана подстакнуло је гомилање резаног дувана, поготово од стране домаће дуванске индустрије, што се тешко може објаснити, полазећи од чињенице да производња цигарета доноси вишу додану вриједност, а тиме и већу добит у односу на производњу резаног дувана за пушење.

Након ступања на снагу измјена Закона дошло је до великог преокрета. То показују сљедећи показатељи:

- Кумулативна потрошња домаћег опорезивог резаног дувана је сведена на ниво из 2013, а количине увозног резаног дувана су смањене за 32%. Забиљежен је и пад вриједности тржишта резаног дувана за 6,8%, с тим да је вриједност тржишта домаћег дувана ипак повећана за 6,9%;
- Увоз папирића за машинску производњу се стабилизовао на нивоу увоза из 2013. за наведене мјесеце;
- Забиљежен је континуирани раст количина цигарета, што је у великој мјери ублажило негативне трендове из првог полугодишта, а у коначници, на нивоу године је стабилизовало пад потрошње на 8,4%. То се може сматрати прихватљивим, с обзиром на чињеницу да је 01.01.2014. повећана акциза на цигарете;

¹ Анализа која се односи на ефекте примјене измјене Закона о акцизама у 2014. објављена је у Билтену бр. 114, јануар 2015, www.oma.uino.gov.ba.

² Потрошња цигарета за потребе ове анализе подразумијева количину издатих акцизних маркица, док се потрошња резаног дувана мјери у килограмима према паковањима за која су издате акцизне маркице.

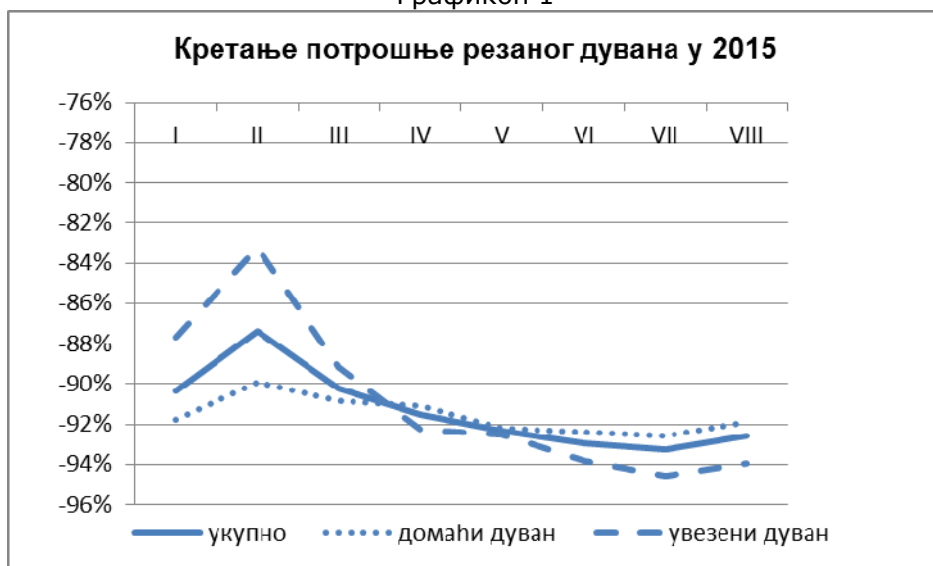
- Нови трендови на тржишту дувана у БиХ донијели су и раст прихода од акциза, што је на нивоу године донијело суфицит од 30,8 мил КМ акциза у односу на 2013, односно 8,3 мил КМ акциза више од пројектоване наплате.

Може се закључити да је захваљујући измјенама Закона о акцизама у врло кратком времену стабилизовано тржиште дувана. Постигнут је један од циљева измјена Закона да се у првом кораку достигне наплата прихода из 2012, која је до сада представљала историјски максимум.

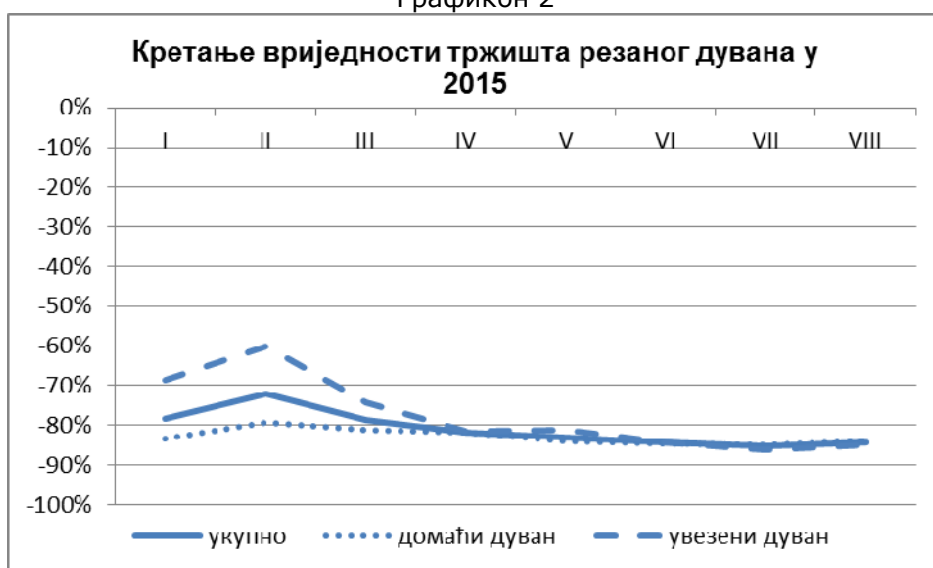
Трендови у 2015

Позитивни трендови на тржишту дуванских прерађевина настављени су и током осам мјесеци 2015.године. У односу на исти период у 2013 потрошња опорезованог (брендираниог) резаног дувана је износила свега 6 – 8%, с тим да је већи пад временом забиљежен код увозног дувана (Графикон 1). Ипак у првом кварталу пад потрошње је био блажи, да би се потом стабилизовао.

Графикон 1

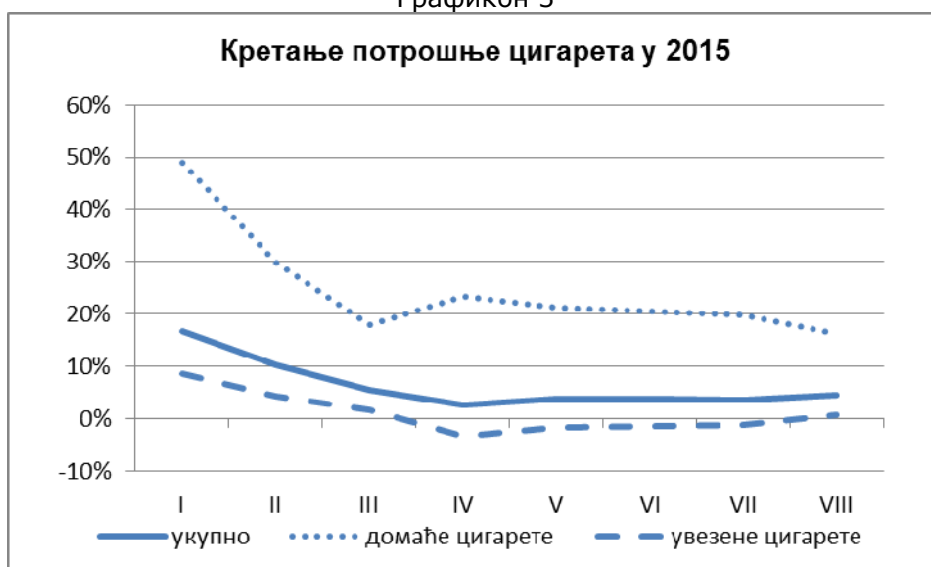
Графикон 2

Драстичан пад потрошње резаног дувана је донио и драстичан пад удјела тог производа у тржишту дувана у БиХ (Графикон 2) са 7,4%, колико је износио за осам мјесеци 2014., на свега 1,1% у августу 2015.

На тржишту цигарета у 2015. су настављени позитивни трендови из посљедњег квартала 2014. За разлику од 2014 пословна политика домаће дуванске индустрије се коначно премјестила са резаног дувана на производњу цигарета. Уз различите маркетиншке стратегије домаће компаније су значајно повећале пласмане. Мјесечни раст потрошње домаћих цигарета, мјерен бројем издатих маркица, у првом кварталу 2015. се кретао од 20 до чак 49%, да би се потом стабилизовао на нивоу око 20% (Графикон 3). Већ у августу је примјетан силазни тренд у потрошњи домаћих цигарета (раст од 16,2%), што се може повезати са вишом основицом за поређење у том мјесецу која укључује ефекте измјене Закона из августа 2014. Трендови у потрошњи увезених цигарета су знатно стабилнији, а раст је у само прва три мјесеца 2015. био позитиван. Од почетног раста од 8,6% већ у априлу је забиљежен пад потрошње, који се одржао до августа, када је забиљежен скромни раст од 0,7%.

Графикон 3

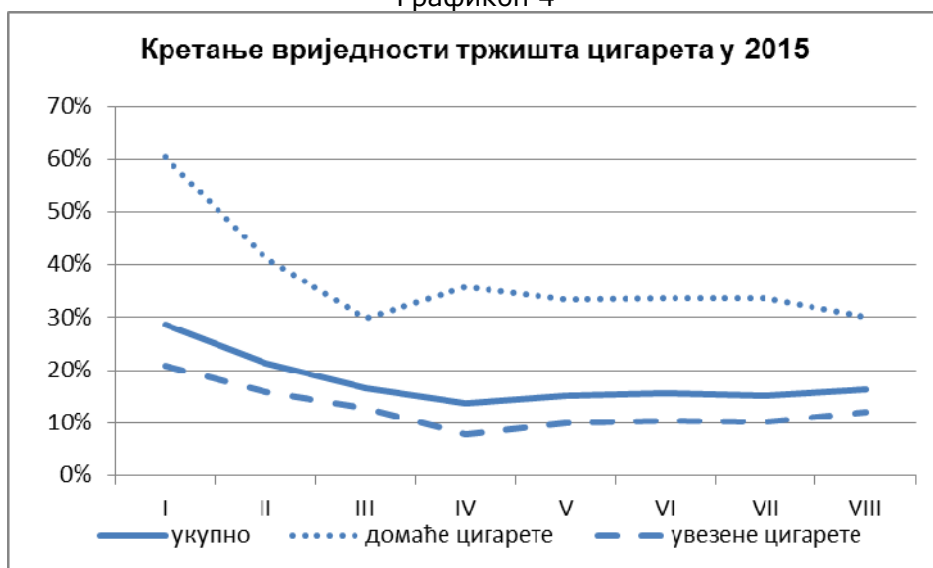
Захваљујући растућем тренду потрошње домаћих цигарета укупни трендови у потрошњи су позитивни. Након почетног снажног раста потрошње од 16,8% од априла 2015 раст је далеко умјеренији и стабилнији, у распону 2,5 – 4,5%. Такви трендови представљају право изненађење с обзиром на повећање стопе акцизе почетком 2015.г. и концепт цјеновне еластичности добара. Имајући то у виду намеће се закључак да је раст потрошње резултат два фактора:

- (i) акцизне политике којом је дестимулисана потрошња дувана и
- (ii) ефикасније контроле УИО и надзора над тржиштем дувана у погледу откривања нелегалних постројења за производњу цигарета и шверца и кријумчарења дувана и цигарета.

Удио цигарета у вриједности тржишта дувана се значајно повећао у 2015. години, не само у постотку, већ и номинално (Графикон 4). У првом кварталу 2015. забиљежен је снажни раст чак до 60% (домаће цигарете), односно 30% (цигарете из увоза). Од априла наступила је стабилизација. Раст тржишта увозних цигарета се креће око 12%, а домаћег око 30%. Бржи раст домаћег тржишта цигарета донио је прекомпозицију структуре тржишта, тако да су

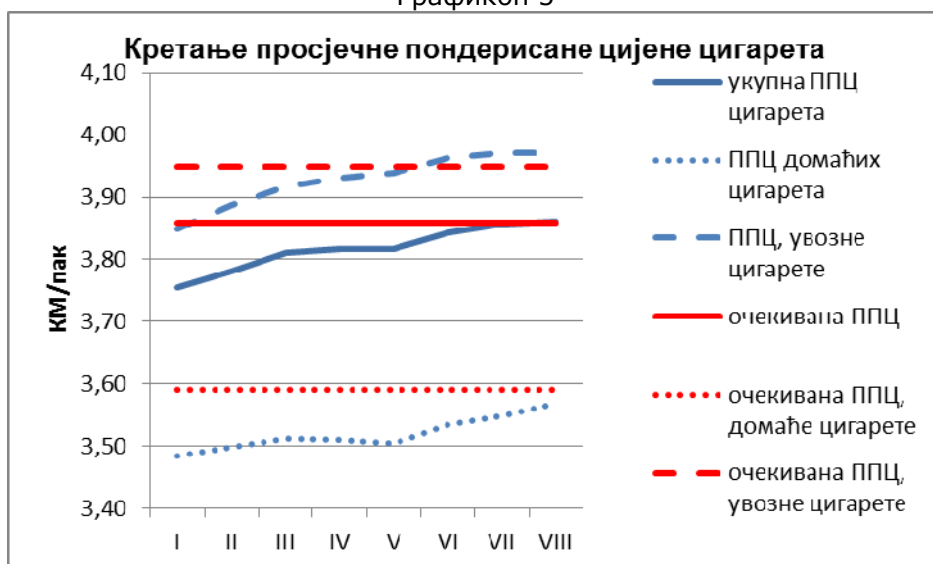
домаће цигарете повећале свој удио у укупној вриједности тржишта цигарета са 22,9% на 25,6%.

Графикон 4

Описани трендови на тржишту цигарета, поготово одређена прекомпозиција у корист домаћих компанија, резултат су и промјена у пословним политикама и цјеновним стратегијама. С обзиром да домаћа индустрија производи брендове из нижих цјеновних скупина очекивано је просјечна пондерисана малопродајна цијена домаћих цигарета нижа у односу на просјечну пондерисану малопродајну цијену увозних цигарета. Повећање стопе акцизе почетком године увијек изазива дилеме да ли ће додатни порески терет (акциза + припадајући ПДВ) бити у цијелости преваљен на купца преко више малопродајне цијене или ће, пак, дио сносити компанија на терет добити.

Графикон 5

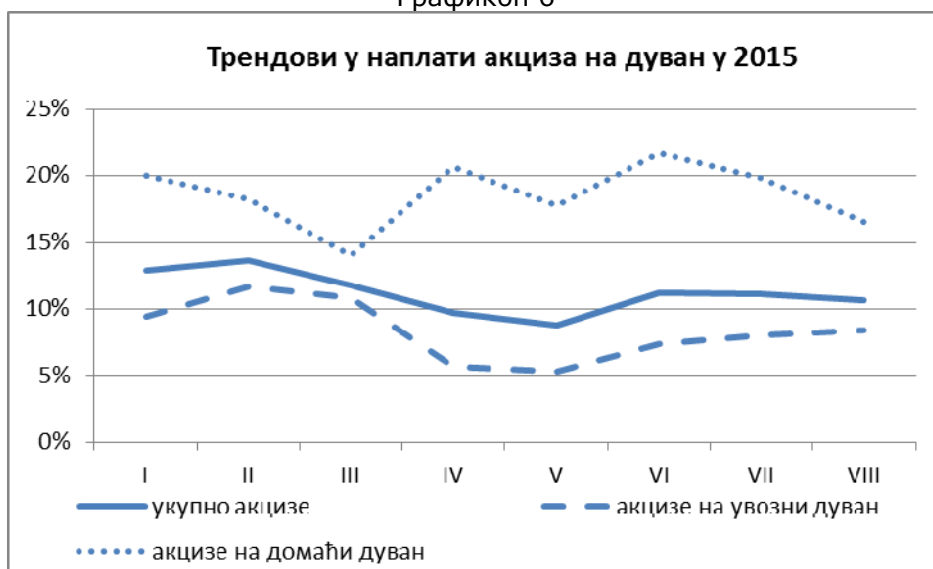

Графикон 5 показује да је кретање просјечне пондерисане цијене цигарета за осам мјесеци 2015. углавном било испод очекиване пондерисане цијене која подразумеива преваљивање

новог пореског терета у цијелости. Очигледно је да су већи дио ове године компаније пласирале цигарете на терет дијела своје добити. Домаћа индустрија још увијек је испод очекиваних цијена, док су увозници, ипак, у посљедња два мјесеца повећали цијене како би надокнадили губитке. Политика увозника, због већег пондера, довела је укупну просјечну пондерисану цијену цигарета у БиХ на ниво очекиване (Графикон 5).

За осам мјесеци 2015. забиљежен је висок и стабилан раст прихода од акциза на дуванске прерађевине од 10,6%. У току године десиле су се снажне осцилације у мјесечној наплати акциза у распону између 4% и 22%. Позитивни трендови на тржишту домаћих цигарета (раст опорезиве потрошње, раст вриједности тржишта) донијели су и знатно бржи раст прихода од домаћих акциза, који су за осам мјесеци порасли за 16,6%, али са силазним трендом раста. На другој страни, приходи од акциза на увозне дуванске прерађевине су снажније осцилирали, да би се за период од осам мјесеци задржали на 8,4% са узлазним трендом раста. Удио прихода од акциза на резани дуван је безначајан и износи око 0,8%.

Графикон 6

Може се закључити да су трендови у опорезивању дуванских прерађевина у досадашњем дијелу године у великој мјери били одређени измјенама политике опорезивања резаног дувана, која је редуковала супституцију, легалну и нелегалну, цигарета резаним дуваном на најмању могућу мјеру.

У цјелини, крајњи домет миграције потрошача са потрошње резаног дувана на потрошњу цигарета, а тиме и опсег ефеката измјена Закона, одређен је са неколико фактора:

- (i) расположивим редовним дохотком за куповину цигарета;
- (ii) постојањем осталих извора дохотка (из сиве економије, дознака и сл.);
- (iii) акцизном политиком државе;
- (iv) растом економије;
- (v) пословном политиком дуванских компанија (цијене, брендови).

Наравно, велики значај имају и континуиране истраге у вези са пореским преварама, мјере на спрјечавању шверца и кријумчарења и ефикасан надзор тржишта. Имајући у виду ниску запосленост, стагнацију плата запослених и спори раст економије, очекивано повећање акциза на цигарета почетком 2016. и, евентуално, увођење намјенске акцизе на цигарете

представљаће снажан притисак на јачање црног тржишта дувана, што може значајно дерогирати постигнуте ефекте измјена Закона.

Ефекти измјена Закона о акцизама у подручју опорезивања пива

(аутор: др Динка Антић)

Измјене Закона о акцизама у подручју пива примјењују се од 01.09.2014. Измјене подразумијевају увођење диференцираних стопа акциза на пиво зависно од обима годишње потрошње у претходне три године. Досадашња стандардна стопа акцизе од 0,20 КМ/л постаје нижа стопа, а виша стопа акцизе износи 0,25 КМ/л. Имајући у виду законски праг годишње производње и остале услове за остварење права на нижу стопу акцизе може се претпоставити да се нижа стопа примјењује на домаћа пива, а виша на увозна пива. Одјељење је приликом израде пројекција прихода претпоставило да ће диференциране акцизе довести до супституције увозних брендова пива домаћим брендovima, наравно, уколико се додатно пореско оптерећење (акциза + ПДВ) пренесе кроз цијену на купца.

Трендови у 2014³

Трендови на тржишту пива у БиХ у периоду пред увођење диференцираних стопа (2006-2013) показивали су сљедеће:

- Количине пива, увезеног у БиХ и стављеног у промет, из године у годину се све више смањују. У односу на максимум из 2008.г. количине пива су пред измјену Закона биле мање за 15%;
- Структура тржишта, у смислу удјела домаћих пивара, све више се погоршава. Удио домаћих пивара је са максималних 42% пао на 35,3%;
- Смањење опорезованих количина пива довело је и до смањења прихода од акциза, који су са максималних 48,4 мил КМ пали на 41,9 мил КМ.

Измјене Закона су промијениле наведене трендове већ у прва четири мјесеца примјене у 2014. години:

- Повећан је увоз пива за 11,2%, но, ипак то није било довољно да побољша негативне трендове у 2014 прије усвајања измјена Закона;
- Ефекти диференцираних стопа на потрошњу домаћег пива испољили су се тек у новембру и децембру 2014, када су се количине пива које су стављене у промет повећале за 27% у односу на исти период 2013. Тиме су се потврдила предвиђања Одјељења да ће диференцирана стопа акциза донијети раст потрошње домаћег пива, наравно, уколико не би увозници додатни акцизни терет сносили у цијелости на терет добити. И поред велике дубиозе из претходних мјесеци то је било довољно да се оствари незнатан позитиван раст потрошње домаћег пива у 2014. Међутим, ни повећање количина домаћег пива није могло поправити лошу тржишну позицију домаћих пивара која се из године у годину погоршава. Без обзира на побољшање у посљедња два мјесеца удио домаћег пива на тржишту пива у 2014. је износио свега 33,9%, што је историјски минимум;
- Забиљежен је снажан раст прихода од акциза на увозно пиво, прво као резултат већег акцизног оптерећења, а у наредним мјесецима и као резултат већег увоза. С друге стране, незнатни раст акциза на домаће пиво, као резултат слабог раста потрошње крајем године, није могао значајније побољшати трендове у наплати акциза на домаће

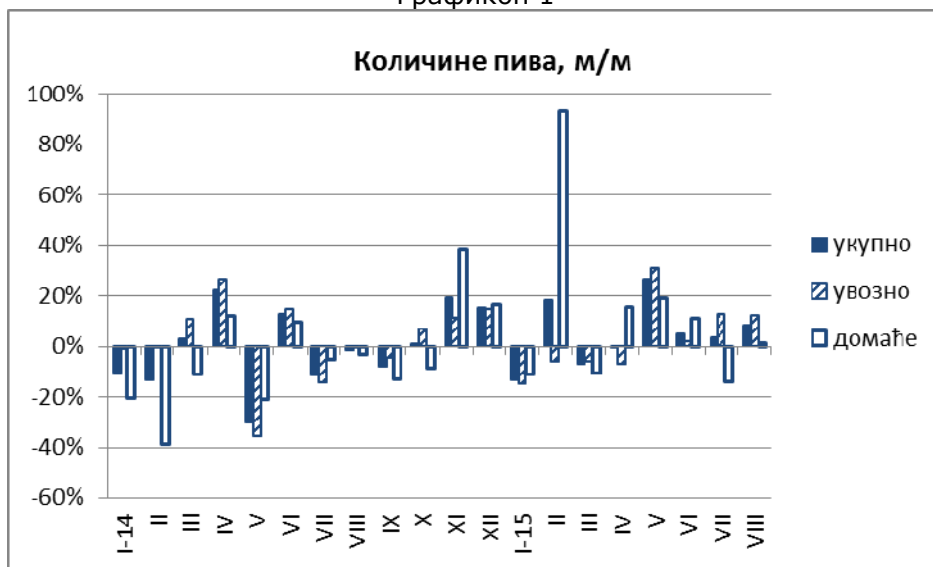
³ Анализа која се односи на ефекте примјене измјене Закона о акцизама у 2014. објављена је у Билтену бр. 114, јануар 2015, www.oma.uino.gov.ba.

пиво, те је 2004. завршена са дефицитом прихода од домаће акцизе од 5,6% (након искључивања наплате старих дугова из наплаћених прихода).

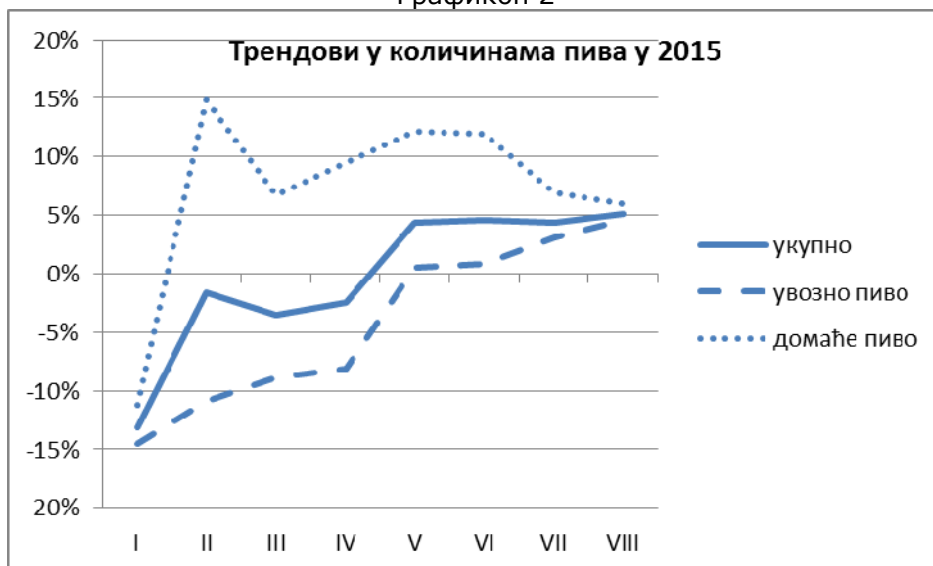
Трендови у 2015

У 2015. години дошло је до наставка позитивних трендова из 2014.године. Графикон 1 показује мјесечно кретање количина пива. Увозно пиво је било подложно мањим осцилацијама, што је резултовало стабилним кумулативним растом од 4,6% (Графикон 2). Примјетне су снажне осцилације код количина домаћег пива, које, ипак, нису у већој мјери угрозиле позитиван тренд раста од 12,2% у првом полугодишту. Међутим, у посљедња два мјесеца десио се пад количина стављених у промет, што је кумулативни раст количина домаћег пива смањило на 6%. Мање осцилације количина пива из увоза и домаћих пивара, због супротног предзнака осцилација, нису утицале на укупан раст количина пива у БиХ који се већ четири мјесеца креће око 5% (Графикон 2).

Графикон 1

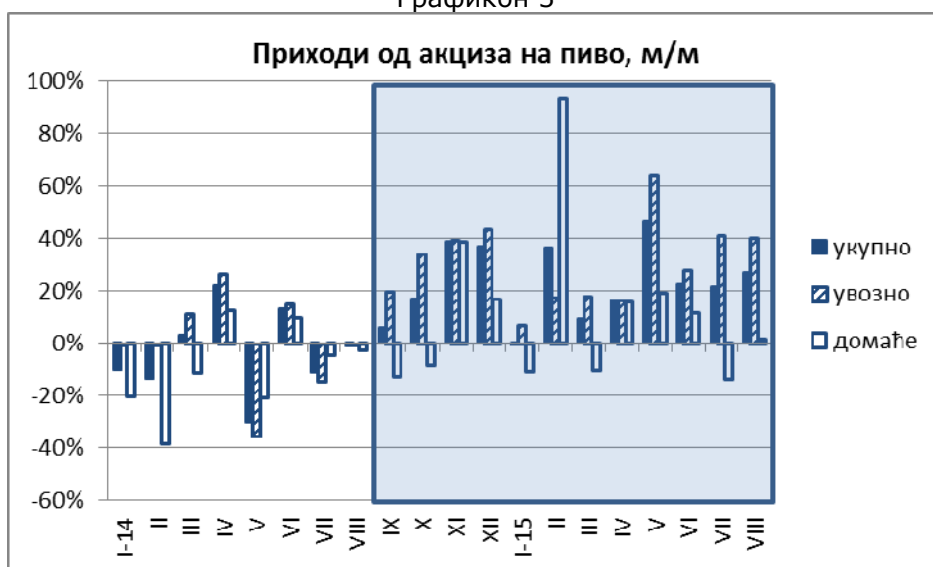

Графикон 2

Растући тренд код количина пива донио је и раст прихода од акциза. Графикон 3 показује константне мјесечне суфиците на акцизама на увезено пиво. Било је то очекивано због увођења више стопе акцизе. Међутим, због неочекиваног раста увоза пива раст прихода је премашио раст количина, те је за осам мјесеци остварен раст од чак 30% (Графикон 4). С друге стране, приходи од акциза на домаће пиво су због неизмјенене акцизне политике пратили количине стављене у промет. У првих шест мјесеци су расли до максималних 12,2%, да би након пада у посљедња два мјесеца пали на 5% раста. У коначници, раст укупних прихода од акциза на пиво за осам мјесеци 2015 износио је чак 20%. Потребно је нагласити да је из основице за поређење искључена наплата старог дуга по основу акциза на домаће пиво у првом кварталу 2014. У цјелини, поред веће наплате прихода од акциза увођења диференцираних стопа акциза на пиво је резултовало и незнатним побољшањем структуре тржишта пива. За осам мјесеци удио домаћег пива је повећан на 34,3%, што представља побољшање у односу на удио од 33,9% за 2014.

Графикон 3

Графикон 4

